

ביאור מהות 'ט"ו בשבט' וענין 'אכילת הפירות'!

"כִּי פֶאֶשֶׁר יֵרֵד הַגֶּשֶׁם וְהַשֶּׁלֶג מִן הַשָּׁמַיִם וְשָׁמָּה לֹא יָשׁוּב כִּי אִם הָרֹוּה אֶת הָאָרֶץ וְהוֹלִידָהּ וְהִצְמִיחָהּ וְנָתַן זֶרַע לְזֶרַע וְלֶחֶם לְאֶכְל (ישעיה נה, י)

א] ט"ו בשבט מופיע בשולחן ערוך (קלא, ו) כאחד הימים שלא אומרים בו תחנון מפאת היותו "ראש השנה לאילנות". והגר"א מגדיר אותו כ"יום טוב" כמו שאר ד' ראשי השנים.

וכותב הלבוש (או"ח ס"י תרפה): "חמשה עשר בו אין נופלין לילה ויום כו'. והטעם כי הוא ראש השנה לאילנות, לענין שאין תורמין מפירות אילן שחנטו קודם לכן על פירות אילן שחנטו לאחר מכאן, לפי שאז יצאו רוב גשמי השנה ועלה השרף באילנות מגשמי זאת השנה ומתחילין הפירות לחנט מאלו הגשמים, ואין תורמים מפירות של שנה זו על פירות של שנה אחרת, כדאיתא בראש השנה (יג, ב) שבאילן הולכין בתרומותיו אחר החנטה, וכיון שזה היא התחלה לדבר של מצוה עשאוהו כמו יום טוב".

דבר נפלא יש כאן, שהנה הג"ר צדוק הכהן (פרי צדיק שמות לט"ו בשבט אות א) כותב שלדעת הגמרא והמדרש התחילו אז השלוש מכות אחרונות, דהיינו שבט"ו בניסן היה מכת בכורות, בט"ו באדר היה מכת חושך – כנגד "ליהודים היתה אורה", ובט"ו בשבט היה מכת ארבה – אשר בו נאמר "ואכל את כל העץ הצומח לכם מן השדה", שזה כנגד ט"ו בשבט שכאמור הוא היום החניטה של העצים, וכידוע איתא בזוהר (שמות לו, א) שכל מכה היתה נגוף למצרים ורפוא לישראל!

אכילת פירות

ב] והמשנ"ב (ס"ק לא) מביא בשם המג"א, שהאשכנזים נוהגים להרבות אז במיני פירות של אילנות. [וראה בפרי צדיק (טו בשבט אות ג) שמבאר מה שנוהגים גם בחו"ל לאכול פירות חו"ל – מאחר שכל העולם כולו שותה מתמצית ארץ ישראל כמבואר בגמ' בתענית דף יז].

ובסידור "בית יעקב" (חודש שבט טו, יז) מובא: "ינהגו להרבות בפירות ולומר עליהם שירות ותשבחות, והוא תיקון גדול בעולמות עליונים".

והשייכות בין ראש השנה לאילנות למה שנוהגים לאכול בו פירות, כותב מהר"ם חאגיז²: "כאשר האדם עץ השדה, הנהגתי ג"כ מה שראיתי מרבתי נ"ע וממורי הנז"ל, שהיה נוהג בט"ו בשבט להרבות בברכות פירות האילן, ולהתפלל להשי"ת יחדש עינו ועליהם שנה טובה".

וכך גם מובא בשם הג"ר יעקב עמדין זצ"ל³: "נוהגין להביא כמה מיני פירות האילן לברך עליהם ביום זה שהוא ראש השנה שלהם, שיתברכו גידולי האילנות".

וראה בספר אדני פז שכותב: "ואפשר לומר טעם למנהג זה, דעל ידי דמרבה בפירות יזכור שהוא ר"ה לאילנות ויתפלל עליהם שיתברכו הפירות כדאיתא במסכת ר"ה "מפני מה אמרה תורה הביאו שתי לחם בעצרת, מפני שעצרת זמן פירות אילן כו' אמר הקב"ה כדי שיתברכו להם פירות אילן כו'". ולפי"ז י"ל דמתדני בט"ו בשבט נמי שהוא ר"ה לאילנות והוא יומא דדינא דפירות, ומשום הכי מרבים בפירות לזכור להתפלל עליהם – דוגמא דמעמדן אילנות בבית הכנסת בשבועות להזכיר להתפלל עליהם".

והנה מצינו בגמ' בר"ה (טז, א): "מפני מה אמרה תורה הביאו עומר בפסח? מפני שהפסח זמן תבואה הוא, אמר הקב"ה הביאו לפני עומר בפסח כדי שתתברך לכם תבואה שבשדות. ומפני מה אמרה תורה הביאו שתי הלחם בעצרת? מפני שעצרת זמן פירות האילן הוא, אמר הקב"ה הביאו לפני שתי הלחם בעצרת כדי שיתברכו לכם פירות האילן".

ומבואר שאם מקריבים קרבן הרי זה גורם לברכה בדבר. ונראה שגם כאן ענין אכילת הפירות הוא שעי"ז זה גורם ריבוי ברכה בדבר, אלא שכאן שאוכלים את הדבר ולא מקריבים ממנו לגבוה, עלינו לבאר איך זה גורם ברכה בדבר. וננסה לבאר את הענין של "אכילת פירות" גם לפי השגתינו.

עוד מצינו בתרגום שני (אסתר ג, ד) עה"פ "הפיל פור הוא הגורל", שבעת שנפל הגורל על חודש שבט אמר המן: "בשבט לט, על מן בגלל די ביה הוא ריש ירחא שתא לאילנא (כשיטת ב"ש) די מנהון מקרבין בכוריא" – וצ"ב מהו ההדגש שמביאים ביכורים, ושייכותו להצלה כנגד מזימת המן הרשע.

מצות אכילת פירות

¹ מו"ר הגאון הגר"כ שליט"א המשיך בחשבון שיוצא שבט"ו בתשרי היה מכת ערוב אשר בו נאמר "והפלה ה' בין מקנה וּשְׂרָאֵל וּבין מקנה מִצְרָיִם", וזה כנגד ההבדלה של ענני הכבוד בין ישראל לאומות העולם כמש"כ הרמח"ל בדרך ה'.

² מועתק ממה שמצינים למאמר המנהגים שלו בסוף ספרו שתי הלחם.

³ סידור "בית יעקב" חודש שבט טו, יז. והנה בסידורי בית יעקב שעינתני, לא מצאתי לשון זה, רק ש"נהגו להרבות בפירות ולומר עליהם שירות ותשבחות, והוא תיקון גדול בעולמות עליונים". אבל למשל בספר "פרדס אליעזר" כותב, שאדרבה זה הוספה של המו"ל, ומה שהובא בפנים זהו דבריו של היעב"ץ.

ג] נקדים שמצאנו בעוד שני מקומות "מצות עשה של אכילת פירות".

1. בספרי (שופטים רג) עה"פ "כי תצור אל עיר ימים רבים להלחם עליה לתפשה לא תשחית את עצה לנדח עליו גרזן כי ממנו תאכל ואתו לא תכרת", כותב הספרי "כי ממנו תאכל" – זו מצות עשה. "ואותו לא תכרת" – זו מצות לא תעשה.

ומהו המצות עשה לאכול? מבאר המג"א (זית רענן ילקו"ש רמז תתקכג) עפ"ד הירושלמי (סוף קידושין) ש"עתידי אדם ליתן דין וחשבון על כל שראה עינו ולא אכל".

2. כיוצא בזה מבאר ה"משך חכמה" (בראשית ב, טז) דבר חידוש לגבי אדם הראשון, שמלבד האיסור שנצטוו שלא לאכול מעץ הדעת, נצטוו גם כן "מכל עץ הגן אכול תאכל" – להחיות נפשו ולהיות מפרי הגן.⁴ ומבאר זאת עפ"ד הירושלמי הנ"ל ש"עתידי אדם ליתן דין וחשבון על כל שראה עינו ולא אכל". [ומוסיף שאדם הראשון חטא שלא הודיעה לחוה שיש מצוה לאכול, שאילו היה מודיעה לה שיש מצוה, קיום המצוה היה מגין עליה שלא לאכול מעץ הדעת].

"עתידי אדם ליתן דין על מה שלא נהנה"

ד] והנה בפשטות מבינים, שכונת הירושלמי הנ"ל, לאדם שמסגף את עצמו, שנקרא חוטא ועתידי ליתן את הדין על כך.⁵

אולם בירושלמי שם מובא, שר' אלעזר חשש למה ש"עתידי אדם לין דין וחשבון", ולכן הגם שהיה עני היה אוסף כל השנה פרוטות, כדי שיוכל לפחות פעם בשנה לקנות בהם פירות חדשים.

וזה מורה, שאין כונת הירושלמי לאדם שמסגף את עצמו, אלא כמו שמפרש שם הפני משה, ש"עתידי אדם ליתן דין וחשבון על מה שראו עינו ולא אכל" מצד שלא נתן לבו לחזור אחריהן לברך ולהודות השם ב"ה, שברא מינים אלו להחיות בהן בני אדם, וכמו שאינו נחשב בעינו טובת יתעלה ב"ה.⁶

ועל זה מביא הירושלמי שר' אלעזר חשש לכך, ולכן היה דואג להביא את עצמו לידי חיוב לכל הפחות פעם אחת בשנה, כדי לברך על כל מין ומין וליתן שבח והודיה לאל יתעלה ברוך הוא (י"א שהפעם בשנה היה בט"ו בשבט).

ענין אכילת פירות בט"ו בשבט - להרבות בברכות

ה] נמצינו למדים – שיש ענין באכילת פירות, והמטרה בזה לברך עליהם כדי להכיר בטובתו של הקב"ה.⁷

⁴ ראה גם בפרי צדיק (שמות לטו בשבט אות ג) שג"כ כותב כן, ומבאר שזה כונת הזוהר (ח"א כז, א) "לעבדה" בפקודין דעשה ו"לשמרה" בפקודין דלא תעשה. ובה מבואר טעם הסגולה לאשה המקשה לילד, וכן הסגולה לאתרוג בסוכות, וזה עפ"ד הרבינו בחיי (ויקרא כב, כז; שם כג, מא) שהאתרוג בא לכפר על חטא אדה"ר. וכן מש"כ בכתבי הסבא מקלם בשם האריז"ל, שבשובבי"ם יש להקפיד על מדת הכעס ועל "ברכות הנהנין בכונה", מאחר שכל ענין השובבי"ם הוא כנגד גלות מצרים, שבא לתקן את חטא אדה"ר וכמשי"כ הרמח"ל.

⁵ וכפי שמפרש הפני משה בפירושו הראשון: "שנפשו מסתגפת בהתאות על הדבר ונמצא חוטא על הנפש". וכך גם מבואר בהרחבה במסילת ישרים פרק יג יעו"ש. ולפי הבנה זו יש לבאר את הכונה של "דין וחשבון" עפ"ד הבית הלוי (פרי ויגש) שמבאר מהו "דין ותוכחה", ומבאר ש"תוכחה" זה שמוכיחים לו ממעשי עצמו נגד טענותיו. וגם כאן אם האדם מסגף את עצמו, יוכיחו לו מתוך פעולותיו במקומות אחרים וכדו'. וידוע מה שביאר הגר"א ש"חשבון" זה דין נוסף על אותו הזמן שהיה יכול לעשות מצוה ובזבז זמנו לריק, וא"כ גם בנידו"ד יש לפרש, שאדם שאוכל לכאורה בזבז את זמנו לריק, אבל אם הכיר ובירך קודם, על האכילה מתייחסת לזה, ולא בזבז זמנו לריק (אולם זה תביעה רק באדם שכבר אוכל, ולא תביעה "חשבון" על האדם להכניס א"ע לזה).

⁶ הנה גם תלמידו של מהר"ם מרוטנברג כותב, שכונת הירושלמי ורבי אלעזר היה "כדי להרבות בברכות" (והוא בתשב"ץ קטן סי' שכ). וראה באליה רבה (סי' רכה) שכותב, שהכונה לברכת "שהחינו" ולפי"ז יליע שהרי ברכת שהחינו לא נאמר רק על פירות האילן וכמשי"כ הביה"ל (רכה, ג ד"ה פרי). ובאמת יעו"י בשבט הלוי (ד, ה) שמביא: ש"נשמע בין החיים שהיו גדולים וטובים שלא ברכו אלא על ז' המינים, וגם כאלה רק על פירות האילן, והיינו דסתמא זה היה שמחת לבם אבל לא על שאר המינים, אע"פ שמעיקר הדין על כולם מברכים". וצ"ע.

⁷ יש כאן דבר שזוקק ביאור, מדוע מצינו את כל הדברים הללו דוקא ב"מיני פירות" ולא בשאר דברים (אדה"ר, ספרי, ט"ו בשבט, ירושלמי). ומה שנראה להציע בזה, כי הנה התוספות יו"ט (ברכות ז, ג) כותב, שבזימון תיקנו לשון "נברך לאלוקינו" (שהוא מדת הדין) מאחר שהמזון הדין נותן, לכלכל את ברואיו. והנה יעו"י בתוס' בברכות (לז, א ד"ה בורא), מש"כ בביאור הנוסח "בורא נפשות רבות וחסרונם" – כמו לחם ומים שאי אפשר בלא הם, ו"על כל מה שברא להחיות בהם נפש כל חי" – כל מה שבעולם שגם אם לא בראם יכולין העולם לחיות בלא הם, שלא בראם כי אם לתענוג בעלמא, כמו תפוחים וכיוצא בהן. ומבואר ש"תפוחים וכיוצא בהן", נברא לשם תענוגים. והיינו, שהאדם היה יכול לחיות עם לחם ומים, וירקות בצים וכדו' אמנם לא מוכרח, אבל זה תוספת מיני תזונה, לא כן פירות (שמהם מפיקים את הסוכר ושוקולד) שהם המינים המתוקים, שנועדו לשם תענוג גרידא. ועפ"ז נראה, שלכן הדבר הכי מתאים לומר שעתיד אדם ליתן דין על מה שלא נהנה ולקבוע שנברא כדי לברך עליו, זה הפירות שנבראו במטרת תענוג בעלמא. ויש לציין שיוע לזה מסוגית הגמ' בברכות (לה, א), שהיה צד ללמוד את מקור חיוב ברכות הנהנין ממש"נ "קודש הילולים לה", שמדבר על פירות האילן. וכיוצא"ב כובת הערוה"ש (רכו, א) לגבי ברכת האילנות ע"ש. והנה יש כמה מיני פירות מתוקים שברכתם האדמה, אבל זה נראה מצד גרדי וכללי הברכה "גזעו מחליף וכדו"ו וילי"ע בזה (אולם צ"ע מזית). וי"א שפירות זה מאכל אדם והאדמה זה מאכל בע"ח, ורק אחרי חטא אדה"ר נשתנו הטבעים, ועתידיה א"י להוציא וכו' (עי' פרי צדיק לטו בשבט אות א).

ויש לציין בזה מש"כ הפלא יועץ (ערך תענית): "ולפום ריהטא היה נראה שיותר טוב לאכול לחם לבדו מלהתענות, שהרי באכלו לחם מקיים מצות עשה של ברכת הזמון דאורייתא וכמה מצות דרבנן, אבל בתענית ליכא מצוה לא דאורייתא ולא דרבנן, אבל כיון שמצינו

וכך באמת מצינו בכמה ספרים שהענין של אכילת פירות בט"ו בשבט, זה כדי "לברך עליהם".

למשל הג"ר צדוק הכהן מלובלין (פרי צדיק שמות לטו בשבט אות ג) כותב: ש"מנהג זה לאכול פירות, אף שלא נזכר בקדמונים רק בספר למהר"ם חאגיז, אבל מנהג ישראל תורה". וכך כותב מהר"ם חאגיז⁸: "כאשר האדם עץ השדה, הנהגתי ג"כ מה שראיתי מרבותי נ"ע וממורי הנז"ל, שהיה נוהג בט"ו בשבט **להרבות בברכות** פירות האילן, ולהתפלל להשי"ת יחדש עינו ועליהם שנה טובה".

וכך גם הג"ר יעקב עמדין זצ"ל כותב⁹: "נוהגין להביא כמה מיני פירות האילן **לברך עליהם** ביום זה שהוא ראש השנה שלהם, שיתברכו גידולי האילנות". וכן הג"ר אליהו הכהן מאיזמיר בספרו "שבט מוסר" (פ"ר טז אות קט) כותב: "בני הוי זהיר **לברך על הפירות** בט"ו בשבט שמנהג ותיקין הוא".

ואם כן מבואר, שהענין של אכילת פירות בט"ו בשבט אינו עצם ה"אכילה", אלא הענין הוא ה"ברכה" שמברכים על הפירות להכיר בטובתו של הקב"ה, וכדברי רש"י (בראשית ב, ה) שהקב"ה לא המטיר גשמים, כל זמן שלא היה מי שיכיר בטובתם של הגשמים, ורק כשבא אדם הראשון, וידע שהם צורך לעולם והתפלל עליהם, אז ירדו הגשמים וצמחו האילנות והדשאים.

ולחובבי רמזים, יש לצרף מה שאמרו (וילקט יוסף לטו בשבט בשם התולדות יצחק), שהפסוק בתהילים (קכב, ד) "שבטי י-ה עדות לישראל להודות לשם ה'" מרמז על כך, כי "שבטי י-ה" זה חמשה עשר בשבט, שנועד לישראל להודות לשם ה' בברכה. וכל ברכה טעונה אמון לאחריה, ו"אמן" עולה בגימט' אילן, והוא ט"ו בשבט לאילנות.

הברכה על הפירות גורם שיתברכו האילנות

ו] והברכה שמברכים על הפירות – גורם שיתברכו גידולי האילנות.

וכפי שכותב החינוך (מצוה תל) בביאור הענין של ברכה: שמתוך ההתעוררות הטוב הזה בנפשנו, ויחוד מחשבתנו להודות אליו שכל הטובות כלולות בו, אנו זוכים במעשה הטוב הזה להמשיך עלינו מברכותיו.

וההסבר לזה, הוא ע"פ דבר פלא שמבואר בירושלמי (פסחים ד, ג) על הדין ש"מקום שנהגו שלא למכור בהמה דקה אין מוכרין", למה? כי הוא מפקיע אותה ממצות גיזה, בכורה, מתנות כהונה. וממשיך הירושלמי לדון, שא"כ יהיה אסור גם למכור חיטין כי הוא מפקיע את מצות חלה, וכן יהיה אסור למכור יין ושמץ כי "מוציאן מידי ברכה".

ומבואר דבר חידוש, שהברכה באוכל נחשב ודומה למצות שבגוף הבהמה.

והביאור הוא כמש"כ הג"ר חיים מוואלאזין (רוח חיים ב, יב) לבאר את הפסוק (ישעיה נה, י) "כי כאשר ירד הגשם והשלג מן השמים ושמה לא ישוב כי אם הרוה את הארץ והולידה והצמיחה", שמשמע ש"כי אם הרוה אז ישוב".

ומבאר, שכל הנאה, אם נותנין שבח והודאה למי שבראו, אז חוזר השפע למעלה כביכול תשלום מה שירד למטה, וכאילו החזרנו לו יתברך, ועי"ז "שב הגשם למקומו".

וזה כל המטרה בברכה שמברכים לפני האכילה, וכמש"כ השפת אמת (תרומה תרל"ב) בשם החידושי הרי"ם, לבאר מה שאמרו בגמ' (ברכות לה, א) ליישב את הסתירה במקראות, שמחד גיסא נאמר "לה' הארץ ומלוואה", ומאידך נאמר "השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם", ומתרתת הגמ' "לא קשיא כאן קודם ברכה כאן לאחר ברכה".

ומבאר: שכל כונת הבריאה היא לדעת שהכל ממנו יתברך¹⁰, וזהו הענין של הברכה, ולכן האוכל בלא ברכה מעל. ולכן עתיד אדם ליתן דין וחשבון¹¹ על מה שראו עיניו והיה יכול ליתן עליהם שבח והודאה ולא נתן.

וכותב בספר זכר לדוד (מגאוני איטליה): "**ובבוא יום ר"ה לאילנות הלזה, יפשפש במעשיו אם קיים מילי דברכות ואם חטא ואשם בהם יתחרט וישוב אל ה', וממנו יתחיל לתקן המעוות**. דהא אמרו רז"ל "כל הנהנה מן העולם הזה בלא ברכה נקרא גזלן", והטעם כתב בספר חמדת הימים, שהנהנה מן העולם הזה בלא ברכה נקרא גזלן, מפני שעל ידי הברכה גורם להמשיך שפע עליון על ידי כח הברכות והשר הממונה על אותו הפרי הוא מתמלא משפע זה כדי לגדל הפרי שנית, ולכן הנהנה בלא ברכה גזלן הוי, כי כל הבריה שהרוחניות היה שורש בה וכילה הממונה על זה בטל וריק מאותו השפע שהיה בו כו".

קדושים אשר בארץ שהם מתענים ימים וגם לילות בודאי שהם ידעו שסוד התענית הוא גדול ועושה פרי למעלה יותר ממצות שמקיים על ידי אכילה כו". ויש לצרף בזה לשון הפזמון בשבת "סועדים בו לברך שלש פעמים!"

⁸ מועתק ממה שמצינינים למאמר המנהגים שלו בסוף ספרו שתי הלחם.

⁹ סידור "בית יעקב" חודש שבט טו, יז. והנה בסידורי בית יעקב שעיינתי, לא מצאתי לשון זה, רק ש"נהגו להרבות בפירות ולומר עליהם שירות ותשבחות, והוא תיקון גדול בעולמות עליונים". אבל למשל בספר "פרדס אליעזר" כותב, שאדרבה זה הוספה של המו"ל, ומה שהובא בפנים זהו דבריו של היעב"ץ.

¹⁰ כמש"כ הרמב"ן (שמות יג, טז): שאין לקב"ה חפץ בתחתונים מלבד שידע האדם ויודה לאלהיו שבראו.

¹¹ יש להוסיף לבאר את הלשון שאמרו "דין וחשבון", והוא ע"פ מש"כ הבית הלוי (פ"ר נח) לבאר מה ששנינו באבות (ג, א) "עתיד ליתן דין וחשבון", שכבר חקרו מהו דין ומהו חשבון, ולמה חלקו המשנה לשנים, ומבאר שם בארוכה שהם שתי בחינות, "דין" הוא על מעשים שעשה בעצמו, ו"חשבון" הוא שמחשבין עמו בחשבון כמה מהחלקים יש לו במעשיו של חבירו, מאחר שאדם משפיע גם על אחרים והטבע כולו. ולפי מש"נ בפנים עפ"ד מוה"ר"ח זצ"ל יוצא, שההכרה בברכה גורם "שמה ישוב" ומוריד שפע חדש, ומי שלא מכיר הוא ממעט את השפע לעולם, נמצא שמלבד ה"דין" על עצמו, יש לו גם "חשבון" מצד האחרים (ממ"ח שליט"א).

[ובזה מתבאר היטב לשונו של רש"י (ברכות לה, ב) שכותב, שמי שלא מברך הרי הוא "גוזל להקב"ה את ברכתו" (ויעו"ש במהרש"א מש"כ בזה), אולם לדברינו כונת רש"י כפשוטו ממש. וע"ע בדרך ה' לרמח"ל (ח"ד פ"ט)].

ונצרך בזה מה שכותב הכף החיים (קצא, ו) בשם האריז"ל (שער רוה"ק): "כי עיקר השגת האדם אל רוח הקודש תלויה על ידי כוונת האדם וזהירות בכל ברכת הנהנין, לפי שעל ידם מתבטל כח אותם הקליפות הנאחזות במאכלים החמריים ומתדבקים בהם, והאדם באוכל אותם על ידי הברכות שעליהם הנאמרות בכונה, הוא מסיר מהם הקליפות ההם ומזכך החומר שלו ונעשה זך ומוכן לקבל קדושה, והזהירני מאוד בזה". וכ"כ בשער המצות (פר' עקב): "ודע כי צריך האדם להיזהר בתכלית בברכות הנהנין, כי גוף האדם נהנה מהן ומתקדש בברכות אלו, וכמש"כ ותורתך בתוך מעי וגורם שפע עליון באדם".

וזהו גם הענין של מצות הבאת ביכורים, וכפי שכותב החינוך (מצוה צא): "משרשי המצוה, כדי להעלות דבר השם יתברך על ראש שמחתנו, ונזכור ונדע כי מאיתו ברוך הוא יגיעו לנו כל הברכות בעולם, על כן נצטוו להביא למשרתי ביתו ראשית הפרי המתבשל באילנותיו, ומתוך הזכירה וקבלת מלכותו והודאתנו לפניו כי הפירות ויתר כל הטובה מאיתו יבואו, נהיה ראויין לברכה ויתברכו פירותינו".

וממילא בדור ההוא אשר מבאר הגר"א (אמונה והשגחה הג"ה ט) שהיו לקויים בחיסרון באמונה – ואשר על כן בא עליהם המן הרשע מזרע עמלק ראש הכופרים שתולים כל דבר ב"מקרה", על כן מצות הבאת הביכורים שהאדם מכיר שממנו בא הכל¹², הוא סיבה להחליש את כח הקטרוג!

השבת "מקור הברכה" והשמיטה "וצוית את ברכת"

[ז] ונסיים, שהיסוד הזה שההכרה בקב"ה גורם להורדת השפע, הוא גם היסוד שהשבת היא "מקור הברכה". כי מה שאנחנו שובתים ממלאכה ומאמינים ומעידים שהכל ממנו יתברך "כאילו כל מלאכתך עשויה", זה עצמו סיבה לברכה (שפ"א שם בשם חי' הרי"מ).

וכן השמיטה "וצוית את ברכת" – בזה שהאדם מכיר שהכל ממנו. וזה עפ"ד החינוך (מצוה פד) שכותב במהות מצות השמיטה: "משרשי המצוה, לקבוע בלבנו ולצייר ציור חזק במחשבתנו ענין חדוש העולם כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ, וביום השביעי שלא ברא דבר הכתיב מנוחה על עצמו. ולמען הסיר ולעקור ולשרש מרעיונינו דבר הקדמות אשר יאמינו הכופרים בתורה ובו יהרסו כל פנותיה ויפרצו חומותיה, באה חובה עלינו להוציא כל זמנינו יום יום ושנה שנה על דבר זה למנות שש שנים ולשבות בשביעית, ובכן לא יתפרד הענין לעולם מבין עינינו תמיד, והוא כענין שאנו מוציאים ימי השבוע בששת ימי עבודה ויום מנוחה. ולכן ציוה ברוך הוא להפקיר כל מה שתוציא הארץ בשנה זו מלבד השביתה בה, כדי שיזכור האדם כי הארץ שמוציאה אליו הפירות בכל שנה ושנה לא בכוחה וסגולתה תוציא אותם, כי יש אדון עליה ועל אדוניה. וכשהוא חפץ הוא מצוה אליו להפקירם".

קריאת "פרשת המן"

[ח] וזה גם הענין של "קריאת פרשת המן" (כל יום או עכ"פ אחת בשנה), וכפי שכותב המשנ"ב (א, יג): שאין די באמירה, אלא שיתבונן במה שהוא אומר ויאמין שכל מזונותיו באין בהשגחה פרטית, וכדכתיב "המרבה לא העדיף והממעט לא החסיר" להורות שאין ריבוי ההשתדלות מועיל מאומה, וממילא איתא בירושלמי ש"כל האומר פרשת המן מובטח לו שלא יתמעטו מזונותיו".

לתגובות: 5322906@gmail.com

להאזנה לשיעור: 0733-718134 (224)

¹² כדברי רש"י (פר' כי תבוא) שהענין הוא שאינו כפוי טובה. ומבאר רבי ירוחם (דעת חכמה ומוסר' ח"א עמ' יא-קכד) שזה גם הביאור במה שאמרו חז"ל (ב"ר א, ד) שבזכות ביכורים שנקראו ראשית נברא העולם, כי ענין ביכורים הוא הכרת הטוב ושהכל מאתו יתברך וכמפורש בפרשת מקרא ביכורים.